

הרב י. סעדה והרב ר. ברוך

בעניני לשה"ר באפי תלתא, ובשיטת הרמב"ם בזה

(א) בחפץ חיים (כלל ב') נראה שיש ג' אופנים בלשה"ר א. אופן הרגיל, שאסור לספר לשה"ר כי אם בכה"ג שיש ההיתר דאפי תלתא ולזה צריך התנאים הנאמרים בהיתר דא"ת, ב. אופן שמותר ול"צ לתנאים של א"ת דהיינו דל"צ להיתר דא"ת, ג. אופן דאסור לדבר ולא מהני היתר דא"ת, ביאור: דהנה (בסעיף ד') מביא הח"ח דהיתר דא"ת הוא רק לג' הראשונים ששמעו אבל לשומעים מהם אסור להמשיך ולספר מה ששמעו, ומוסיף הח"ח אם לא שמפורסם הדבר בעיר, דבמפורסם מותר גם לשומעים, הרי לנו ב' אופנים א' אם הדבר מפורסם בעיר מותר גם לשומעים הגם שעליהם לא נאמר ההיתר דא"ת, ב. אם אין מפורסם בעיר יש איסור לשומעים מהג' לספר דלהם אין ההיתר דא"ת. ובסעיף ט' כתב דאסור להטעים ולספר על אחד גנות אבותיו או מה שעשה בנערותו אף שהדברים מפורסמים ומורגלים (באר) בפי כל, הנה כאן כתב האופן הג' דהדין בו, דאסור לספר ולא מהני היתר דא"ת, ואפי' אם הדברים מפורסמים ומורגלים בפי כל, והדברים צ"ב ולכאור' נראים כסותרים זא"ז מצ"א כתב דאם מפורסם בעיר ל"צ להיתר דא"ת ומאידך כתב דאסור לספר אף במפורסם בעיר. ויש שתי' דמה דאסר בסעיף ט' הוא משום דאיירי שהי' כוונתו לגנות, דאף בדבר המפורסם אם מתכוין לגנות אסור, והטעם עפ"י מה שכתב הר"י (שערי תשובה מאמר רט"ו) "והמספר לשה"ר שתיים הנה קוראתיו הנזק והבושת אשר יגרום לחבירו ובחירתו לחייב ולהרשיע את חבירו ושמחתו לאידם" ומביאו הח"ח לקמן (כ"ג סק"ז) ללמוד מזה שאסור לספר לשה"ר אפי' בכה"ג שיודע לכתחילה שלא יבוא מזה שום רעה להנידון והשומעים לא יקבלו דבריו, ה"ה בנד"ד דאם מתכוין לגנות אסור לדבר על חבירו אף בדבר המפורסם כיון שיש הענין של בחירתו לחייב וכו' ושמחתו לאידם, ונראה דלא כיון לזה הח"ח מדלא הזכיר כלל טעם זה לאסור, וז"ל: "וכ"ז שדברנו הוא מצד אסור האמירה בעצמו אבל ח"ו להוסיף אפי' תיבה אחת או להטעים את הדבר בפני השומע, לומר שהמעשה שנשמע על שמעון יפה נשמע עליו וכיוצ"ב, זה ודאי אסור בכ"ג, שהוא מקלקל בדבריו יותר ממה שהי' נשמע עליו לבסוף מעצמו ע"פ הסברא דא"ת, ע"כ צריך להזהר מאד אפי' אם מפורסם על אדם אחד ענין אחד לרע שעשה בנערותו אך מאז ועד עתה הוא מתנהג כשורה, או שמפורסם על אבותיו שלא היו נוהגין כשורה כלל והוא אינו אווז

בדרכיהם וכל כה"ג בדבר שע"פ אמת אין עליו שום גנאי בזה... כמ"ש ביחזקאל בן לא ישא בעון האב וגו' והוא עושהו עבור זה ללעג בפי הבריות...", הדברים ברורים דכונת הח"ח הוא, דאומנם עצם הדברים העובדות מפורסמים בפי כל אבל אין הוא מגונה בפי כל דאין הבריות מגנים אותו עבור מעשה אבותיו, והמספר הוא כעת הולך ועושהו ללעג בפי הבריות וזה אסור, אבל כה"ג שגם העובדות ידועות והוא גם מגונה משו"ז בפי הבריות ע"ז לא דיבר הח"ח כלל ויהי מותר כמ"ש בסעיף ד' אמנם יתכן דההיתר דבסעיף ד' אינו במתכוין לגנות אבל ודאי דמה שאסר בסעיף ט' הוא אפי' באינו מתכוין לגנות.

(ב) נתבאר דאסור לספר לשה"ר על חבירו הגם שמצד הדברים עצמם אין לשה"ר כיון שהדברים עצמם מפורסמים בפי כל, אפ"ה אסור כיון שהוא עושהו ללעג בפי כל מה שלא הי' עד כה, ומביא הח"ח (שם) דהוא בכלל כת מספרי לשה"ר שאין מקבלים פני שכינה, ומסתייע מהרבינו יונה (שע"ת ש"ג רי"ד) ושם מבאר דאסור להודיע לאדם מעשה אבותיו הרעים, ומבאר הר"י דאם אומר בינו לבין עצמו עובר בלאו דלא תונו, ואם בפני רבים הוא בכלל מאמר המלבין פני חבירו וכו'. ואם יספר ויודיע את תועבות אבותיו בפני בנ"א שלא בפניו להבאיש את רוחו ולהבזותו בעיני בני עמו ע"ז אמרו אשר כת מספרת לשה"ר אין מקבלת פני השכינה, וכן אם הי' בע"ת והוא מספר עליו עונות הראשונים, אמנם לא מבואר להדיא בר"י דהדברים אמורים גם במגנה בדבר המפורסם אבל כן למד הח"ח, וכן פשטות הר"י נראה כן, דעיקר החומר הוא מפני שמבזהו ומאי נפ"מ במה ביזוהו, וכמו שאם מבזהו ברבים דאומר הר"י דהוא בכלל מלבין פני חבירו ובודאי אין נפק"מ איך מלבינו אם בדבר המפורסם אם בדבר שאינו מפורסם כיון דסיבת החומר הוא ההלבנה, ה"ה גבי לשה"ר סיבת החומר הוא מה שמבזהו ולא עצם הדיבור. ועדיין צ"ע האם בכה"ג שהדברים מפורסמים אם עובר על עיקר איסור לשה"ר או לא, דמזה שאומר הר"י דהוא בכלל כת מספרי לשה"ר שאין מקבלין פני שכינה אין ראי' שעובר על האיסור דלשה"ר, דמה שאמרו כת מספרי לשה"ר אין מקבלת פני שכינה אינו בא בגדר עונש על איסור לשה"ר אלא בא משום החומר והרע שיש במספר לשה"ר, ואף בלי לעבור על האיסור שייך שיהיה בכלל כת מספרי לשה"ר, ועל דרך מה שמצאנו גבי אין איסור חל על איסור כגון א"א ונעשית חמותו אע"פ דלא עובר על איסור חמותו כיון דאאחע"א [ורבותינו ראשי הישיבות וצ"ל סברי דלא עבר כלל על איסור חמותו דלא כפמ"ג] ואפ"ה ה"ה רשע לקברו בין הנשרפים, ה"ה בנד"ד שייך לומר הגם דלא עבר האיסור כיון שהדברים עצמם מפורסמים, אבל כיון דסו"ס גינה חבירו

בפני חבריו ה"ה בכלל כת מספרי לשה"ר, ובתוספת ביאור דכשהתורה אומרת לא לאכול נבילה מלבד שיש כאן איסור לאו, התורה גם גילתה שנבילה הוא דבר האסור בעצם, וכמו ששמעתי בביאור הא דאמרו חצי שיעור אסור מה"ת, דהגם דאין עובר על לאו כיון שחסר בשיעור אפ"ה ה"ה אסור מה"ת כיון דסו"ס התפצא עצמה הרי היא דבר האסור, ה"ה גבי א"א ונעשית חמותו אע"פ דלא חל הלאו דחמותו אבל סו"ס הרי היא חמותו וחמותו הוא דבר רע בעצם בחומרה של שריפה, וה"ה גבי כת מספרי לשה"ר דמה דנאמר עליהם דאין מקבלים פני שכינה הוא לא מצד עבירת הלאו אלא משום מציאות לשה"ר, אמנם אין הנדון דומה לראי' דבחמותו וכן גבי חצי שיעור ידעינן דהדבר אסור בעצמותו דהרי ביש שיעור שלם יעבור על הלאו ומה שאין לאו רק משום דחסר בשיעור, וכן גבי א"א ונעשית חמותו מה שאין איסור חמותו הוא רק משום דאאחע"א ואיסור חמותו מיתלא תלי וקאי אבל המגנה חבירו בדבר המפורסם לא מצאנו דהוא בכלל לשה"ר, אבל פשוט^ה הח"ח נראה דשייך בזה האיסור הרגיל של לשה"ר, ובדרך שני' יראה לומר, הרמב"ם מחדש דיש ב' מינים בלשה"ר: א: דברי גנות על חבירו ב: דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו ואפי' להצר לו או להפחידו הוי לשה"ר, וא"כ בנד"ד י"ל דעובר על איסור לשה"ר משום המין השני שמביא הרמב"ם שהדברים מצ"ע אין בהם גנות על חבירו ורק יש בהם כדי לגרום נזק וכדו', ה"ה בנד"ד דהדברים מפורסמים וא"כ מצד הדברים עצמם ל"צ שיהי' בהם איסור לשה"ר אבל כיון דיש בהם כדי לגרום נזק שוב יש עליהם דין לשה"ר.

והנה שי' הרמב"ם בהיתר דא"ת דאם אחד עבר וסיפר לשה"ר בפני ג' מותר לג' ששמעו להמשיך ולספר [באקראי] לאחרים, לומד הח"ח דהיתר זה נאמר בכ"ג בין על לשה"ר דדברי גנות ובין על לשה"ר דדברים שגורמים להזיק וכו', אבל הגר"י הוטרר מובא בספר הזכרון לזכרו והגר"א מישקובסקי (מובא בספר אז נדברו חלק שני) סוברים לדייק ברמב"ם דהיתר דא"ת נאמר רק על הסוג השני והם דברים שאין בהם מצ"ע דברי גנות ורק משום שגורמים אם נשמעו איש שמפי איש וכו' אבל על המין הראשון דהיינו דברי גנות בעצם אין היתר דא"ת, ולפי"ז בנד"ד יתכן דיהי' נפ"מ, באם גינה חבירו בדבר המפורסם באפי' תלתא אם יהיה ההיתר דא"ת, דאם נאמר דבדבר המפורסם מה ששייך בו איסור לשה"ר הוא רק משום המין השני א"כ יש לדון דלכו"ע יהי' בזה ההיתר דא"ת, אבל אם נאמר דבדבר המפורסם עדיין שייך בו לשה"ר מצד המין הראשון, א"כ להני רבותנו לא יהי' בזה ההיתר דא"ת וצ"ע.

(ג) בח"ח (כלל ב' סק"ד) מדוקדק בלשונו ששייך, שהגם שמצד הדין לא יעבור על איסור לשה"ר אבל עדיין יהי' עליו חיוב לפייס חברו, וזה צ"ב, דהנה בסעיף ג' מביא את שי' הרמב"ם גבי א"ת, והוא דאם אחד עבר וסיפר לשה"ר באפי תלתא אין עליהם איסור לספר [באקראי] הלשה"ר ששמעו, ומפני "דכבר נשמע ונודע הדבר", תמה הח"ח על הרמב"ם דמה הטעם שמותר להם לספר, ומה בכך שעומדים הדברים להתגלות סו"ס כשאחד מהג' הולך ומספר ה"ה מגנהו, וז"ל (סק"ד) "וצריך שיהי' אסור אף מן התורה, דהכא הלא הוא בעצמו עושה האיסור, הגע בעצמך אם יבואו עשרה גזולים ויגזלו לאחד את כל אשר לו האם יפטר כ"א משום דבלאו דיד' נמי היו גוזלים אותו הט' הנשארים, סו"ס הוא גוזלו ועבר על לאו דלא תגזול וצריך להשיב לו את הגזילה, אף כאן סו"ס הוא גינהו וביזהו וצריך לפייסו לפחות" הרי ממה שסיים "וצריך לפייסו לפחות" משמע ששייך לומר שאף שמצד הסברא "דכבר נשמע ונודע הדבר" מהני אבל עדיין לא נפטר מלפייסו מכיון שסו"ס הוא הוא זה שלמעשה גינהו, והדברים צ"ב דאם יש היתר תו למה צריך פיוס ואם אסור, אסור (א), מלבד מה שצריך לפייס, וכמו שמסיק לבסוף שטעם היתר הרמב"ם הוא משום דאיסור לשה"ר נלמד מלאו דלא תלך רכיל בעמך, וע"כ אמרינן דצריך שיהא למספר שם רכיל והמספר דברים העתידים להתגלות אין כאן "מעשה רכיל" דתו אין איסור, ולא מוסיף הח"ח לומר דעדיין יהי' חיוב פיוס, וכן בלשה"ר בדבר המפורסם דמתיר הח"ח (בס"ד) לשומעים להמשיך ולספר לא מוסיף לומר דיש חיוב פיוס, דכל דאין איסור לשה"ר אין גם חיוב פיוס, ונראה לבאר דהנה באיסור לשה"ר יש ב' ענינים (א) בין אדם למקום, (ב) בין אדם לחבירו (כמב' לקמן כ"ד סי"ב) וב' ענינים אלו כלולים באיסור לשה"ר ואם הח"ח אומר דהאיסור הוא דוקא באופן של רכיל והיינו מגלה סוד, ובאינו מגלה סוד אין האיסור, אז אנו אומרים דאין האיסור כלל לא בין אדם למקום ולא בין אדם לחבירו, דהם ענינים הכלולים בלאו דלשה"ר ואם הלאו ניתן רק באופן של רכיל א"כ באינו רכיל אין כלל איסור, כ"ז למסקנא שמבאר הח"ח דהוי כעין ילפותא דבעינן דוקא רכיל אבל בה"א שלמדנו דאיסור לשה"ר היינו "המגנה את חבירו" ורק יש סברא דאין עובר האיסור משום "דכבר נשמע ונודע הדבר" בזה אומר הח"ח דזו סברא רק בחלק האיסור מצד בין אדם למקום אבל מצד בין אדם לחבירו אין נפ"מ בזה דסו"ס הוא כעת בסיפורו מגנהו וכמו בכל לשה"ר שיש בו הענין של בין אדם לחבירו משו"ז שמגנהו ה"ה בנד"ד דהוא זה שמגנהו וממילא כבר יחזור לגמרי האיסור של לשה"ר [לגבי דבר המפורסם בעיר ל"ק דכיון דהדברים מפורסמים הרי הוא רק "מדבר בגנותו" אבל אין "מגנהו" דהוא מגונה כבר].

(ד) כאמור דהח"ח מקשה בטעם ההיתר לרמב"ם ומתרץ כיון דאיסור לשה"ר ילפינן מלא תלך רכיל בעמך בעינן מעשה רכיל והיינו דבעינן מגלה סוד, והאומר דברים העומדים להתגלות אין חשוב מגלה סוד ואינו בשם רכיל, אבל קשה טובא דעדיין יהי' אסור משום העשה דואהבת לרעך כמוך, והרמב"ם אומר (פ"ו מדעות) דצריך כ"א לחוס על כבוד חברו ועל ממון חברו משום העשה דואהבת, ומביאו הח"ח בפתיחה (עשה ב'), וא"כ קשה, הח"ח מתרץ רק למה אין הלאו דלא תלך רכיל, דצריך שיהי' למספר שם רוכל אבל בעשה דואהבת לרעך כמוך לא כתוב שם רוכל, וודאי דכשאחד מספר גנות על חברו לג' בנ"א אין הנדון חפץ שהג' ימשיכו לפרסם ולספר, בקצרה תמיהת הח"ח נשארת מצד העשה דואהבת, וא"ת דאין עובר דואהבת משום דהדבר עפ"י דחשוב כמפורסם, א"כ מהאי טעמא לא יעבור על לאו דרכילות ומה צריך הח"ח לומר דצריך שם רוכל וכו'.

ונראה די"ל דכל שמצד פרשת לשה"ר אין בו איסור ה"ה דלא יהי' גם איסור וחיוב מצד המצוה הכללית דואהבת לרעך כמוך, דכאילו החיוב של מצות ואהבת גבי לשה"ר הוא לפי הגדרים שהתורה נתנה בפרשת לשה"ר וכל שמצד פרשת לשה"ר אין בו איסור לשה"ר ממילא גם אין בו מצות ואהבת, ראי' לדבר הרמב"ם כנ"ל אומר דמצד המצוה דואהבת צריך לחוס על כבודו ועל ממון חברו, ובקה"י (ב"ק ס"א) דן לומר דהאיסור תורה שיש למזיק הוא מצד ואהבת, ואפ"ה מבואר ברש"י בגיטין (נג: ד"ה מטמא) דבהזק שאינו ניכר [כגון מטמא מדמע ומנסך] רק למ"ד שמי' הזיק עובר על איסור תורה אבל למ"ד לאו שמי' הזיק אין עובר על איסור תורה [מובא בקה"י שם] ובודאי מצד העשה דואהבת אין כל נפ"מ אם מפסיד ממון חברו ע"י הז"נ או ע"י הזיק שאינו ניכר דבשניהם ממון חברו נפסד, ואפ"ה אם הזיק לו בהזיק שאינו ניכר למ"ד לאו שמי' הזיק אין עובר על איסור תורה והיינו דאין עובר על מ"ע דואהבת (יעו"ש בקה"י), וקשה למה באמת לא עובר והרי סו"ס אינו חס על ממון חברו, אלא רואים כנ"ל דמאחר והתורה נתנה פרשה של מזיק בתורה כל שאינו בכלל הגדרים שהתורה נתנה בפרשת מזיק אין עובר גם על מ"ע דואהבת דהחיוב של ואהבת גבי מזיק הוא כפי מה שגדרה התורה בפרשת מזיק, וכן העשה דואהבת גבי לשה"ר הוא כפי מה שגדרה תורה בפרשת לשה"ר וכיון דבפרשת לשה"ר יש תנאי שצריך שיהי' למספר שם רוכל וכל שאינו בשם רוכל אין עובר על איסור לשה"ר וממילא אין עובר גם על העשה דואהבת דלעבור על העשה דואהבת ע"י לשה"ר התורה גדרה דצריך דוקא בשם רוכל.

- ב -

(א) כנ"ל דשי' הרמב"ם בדין אפי' תלתא, דאם עבר אחד וסיפר לשה"ר בפני ג' אין על הג' איסור לשה"ר אם יספרו באקראי מה ששמעו, נקדים דברי הגמ' בערכין (טז.) "אמר רבה בר"ה כל מילתא דמתאמרא באפי' תלתא לית בה משום לישנא בישא מ"ט חברך חברא אית לי' וחברא דחברך חברא אית לי', וכתב הרמב"ם אחד המספר בלשה"ר ... ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ונודע, ואם סיפר אחד מן השלשה פעם אחרת אין בו משום לשה"ר והוא שלא יתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר", אומר בזה הח"ח דלכאור' קשה מאוד הרמב"ם, דאיך התיר כעת לאחד מהג' לספר סו"ס למעשה המספר הוא הוא כעת מגנה את חבריו ומספר עליו הלשה"ר, ומה שהדבר עתיד להתגלו' אין זה היתר כמו שאין היתר לגזול אדם כשאחרים עומדים לגזול, אומר הח"ח דגם באיסור לשה"ר צריך שיהא על המספר שם רוכל, ועל המספר יש שם רוכל מפני שמגלה סוד, דהיינו שמספר דבר שבלתי אפשר שהי' מתגלה אם לא הי' הוא הרוכל, משא"כ בדבר הנאמר בפני ג' דהדבר עשוי להתגלו' ובודאי יתגלה לבסוף בין דרך איסור בין דרך היתר, תו אין על המספר שם רוכל, ולכך מותר, כלו' דאמת שהמספר כעת הוא זה שמספר בקלונו והוא זה שמגנהו, אבל כיון דאין עליו שם רכיל אין עליו איסור סיפור לשה"ר, וק' על הח"ח לכאור', כיון דעכשיו רק אלו הג' יודעים את הלשה"ר א"כ כשאחד מהם הולך ומספר נמצא דהוא זה שמגלה את הלשה"ר, וא"כ קשה אמנם אין עליו שם רכיל מצד הסיפור לשה"ר כיון שהדברים עתידין להתגלות אבל שיהי' על המספר שם רוכל כיון שסו"ס הוא זה שמגלה ומפרסם את הדברים, ועכ"פ שותף בזה, ועוד יש להק' וכי במקום שאין רוב בנ"א נזהרין מאיסור לשה"ר יהי' מותר למי ששמע מחבירו לשה"ר להמשיך ולספר הדברים כיון שהדבר עתיד בין כה להתגלות, ואם נדחה ונאמר דיש שם "רוכל" לכל אנשי המקום משום דאין נזהרין בלשה"ר, וע"כ לא מהני הסברא דעתיד הדבר להתגלות כיון דכבר יש להם שם רכיל, אבל א"כ עדיין יהי' מותר לספר למי שבא מעיר אחרת או מי שנזהר מלשה"ר, ובעלי באר רצה לומר דההיתר הוא לא משום העתיד, שעתיד הדבר להתגלות, אלא שהדבר כעת חשוב מפורסם וידוע לכל כיון שנאמר בפני ג', וכן מדקדק בלשון הר"מ "ואם נאמרו דברים אלו בפני ג' כבר נשמע הדבר ונודע, ואם סיפר הדבר אחד מן הג' פעם אחרת אין בו משום לשה"ר, הרי מבוא' בר"מ דע"י עצם זה שנאמרו בפני ג' חשוב עתה נשמע הדבר ונודע, ולא מזכיר כלל (ה"מ) הסברא דעתיד הדבר להתגלות, וזו הערה על הח"ח. דהי' הח"ח יכול לומר דכיון דחשוב עתה כמפורסם אין על המספר שם רוכל, ולא יהי' היתר דעתיד הדבר

להתגלות" ולא יקשה מה ששאלנו ממקום שלא נזהרין בלשה"ר. וכן מצאנו שהספרנו מפרש (שמות ב' י"ד) את הפסוק "אכן נודע הדבר" כשאמר זה האיש את דבריו אלה בפני רבים" והיינו כנ"ל.

(ב) ונראה דע"כ צ"ל דהח"ח למד בכונת הר"מ שאומר "כבר נשמע ונודע הדבר" היינו לגבי העתיד ולא משום שעצם זה שהדברים נאמרו בפני ג' חשוב כמפורסם, ומסתייע מהגמ' בערכין דאמר מאי טעמא חברך חברא אית לי וחברא דחברך חברא אית לי דמשמע דההיתר הוא משום שיתגלו הדברים ע"י חברך וכו', ולפי איך שלמד בעלי באר הפש' בגמ' יהי דע"י הסברא של חברך חברא אית לי חשוב בפני ג' כמפורסם.

והנה בגמ' ב"ב (לח: לט.) גבי דין מחאה ג"כ מובא האי סברא דחברך חברא אית לי וכו', שם הדין דמי שמחזיק בקרקע צריך לשמור על השטר ג"ש ואם יצא ערעור צריך להמשיך לשמור השטר עד שיעברו ג' שנים מהמחאה אומרת שם הגמ' דמחאה שלא בפניו הוי מחאה, דאנ"ס שהמחאה הגיע לאזני המחזיק מ"ט חברך חברא אית לי וחברא דחברך חברא אית לי, בפש' "חברך חברא אית לי" בא לומר דהחברא יעביר את המחאה לחבירו וחבירו לחבירו עד שהמחאה תגיע למקום המחזיק בקרקע, אבל ברמב"ם לכאור' נראה ביאור אחר (בפי"א מטוען ה"ה) דכתב "הרי שמיחה שמעון במדינה רחוקה, מפני מה לא יטעון ראובן ויאמר לא שמעתי שמיחה בי כדי שאזהר בשטר, מפני שאומר לו חברך יש לו חבר וחבירו יש לו חבר וחזקה שהגיע אליך הדבר וכיון שידעת שמיחה בך בתוך ג"ש באמת הי' לך שטר ולא נזהרת אתה הפסדת על עצמך", רואים בר"מ שמפרש חברך חברא וכו' לא מצד המערער אלא מצד המחזיק דלמחזיק יש חבר ולחבר חבר ובודאי שמע, ולפי"ז נפרש גם את הענין דחברך חברא אית לי גבי לשה"ר דהיינו ג"כ מצד השומע דלכל מי שאחד מהג' מספר הלשה"ר אמרינן דיש לשומע חבר ולחבר חבר וכו' ובודאי כבר שמע הדברים וא"כ דברי הר"מ "כבר נשמע ונודע הדבר" מתפרשין ככתבן דלכל מי שמספר יש חזקה דכבר שמע, וא"כ עיקר ההיתר הוא לא משום שהדבר חשוב כמפורסם אלא דאמרינן דשכבר שמעו הדברים לפנ"כ, ואולי יש לדקדק בלשון הר"מ "ואם סיפר הדבר אחד מן הג' פעם אחרת אין בו משום לשה"ר", ר"ל דההיתר הוא רק כשיספרו פעם אחרת אבל אם כגון מיד באותו מעמד אחר ששמעו יגיע לכאן אדם נוסף שעדיין לא שמע, יהי' אסור לאחד מהג' לגלות לו, ואם נאמר דההיתר הוא משום שהדבר עתיד להתגלות לכאור' גם בזה צ"ל מותר וכן אם נאמר דההיתר הוא משום דחשוב הדבר כמפורסם א"כ גם כאן יהי' מותר, אבל לפי הנ"ל יהי'

אסור דעדיין לא חלה החזקה דהסיפור לג' היא רק סיבה להחזקה, וצ"ע וועי' תוס' ב"ב לט: ד"ה סהדותא דאומרים דהסברא דחברא חברא וכו' גבי לשה"ר לא מהני רק אם נאמרו בפני ג' דהוי גילוי מילתא] ובמקום שאין רוב אנשים נזהרין באיסור לשה"ר עדיין לא יהי' מותר דמצאנו שיש החזקה הנ"ל רק כשנאמרו בפני ג', ועפי"ז נתרץ מה שהקשינו למעלה על היתר דא"ת מצד מצות ואהבת, דכיון דיש חזקה ששמע, וא"כ חשוב המספר עפי"ד שמספר למי שכבר שמע הדברים, והמספר לשה"ר למי שכבר שמע הדברים אין איסור לשה"ר גם מצד ואהבת, דלפ"ד לא צריך להאי טעמא שחסר בשם רוכל. ועיי'.